Кеңес ғалымдарының 20-шы ғасырдағы экономикалық теорияға сіңірген еңбегі

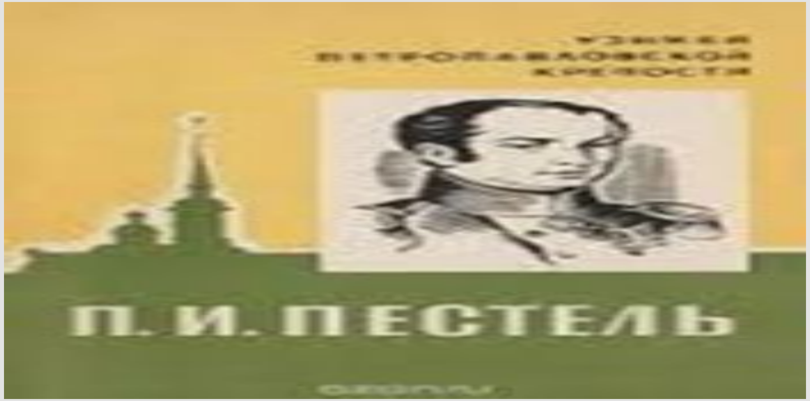

Орыс экономикалық ойдың ерекшелктер арасынан мыналарды бөлп көрсетуге болады:
XIX ғасырдың II жартысынан бастап марксизм теориясының барлық экономикалық ой салаларына үлкен әсер;
шаруа қожалығына ерекше көңлдн бөлну;
шк экономикалық факторларға (саясатқа, қоғамдық санаға) үлкен мәннң берлу;
жұмыстың реалды жағдайына қарамастан болашақ идеалының құрылуы

Александр Николаевич Радищев (1749 – 1802) – орыс ойшылы гуманист.

Басты еңбег – «Путешествие из Петербурга в Москву» («Петербургтен Москваға саяхат») (1790 ж.). Осы ктапта берген көзқарастарыүшн А.Н.Радищев 10 жылға Сбрге жер аударылды.

Радищевтң басты ойы –

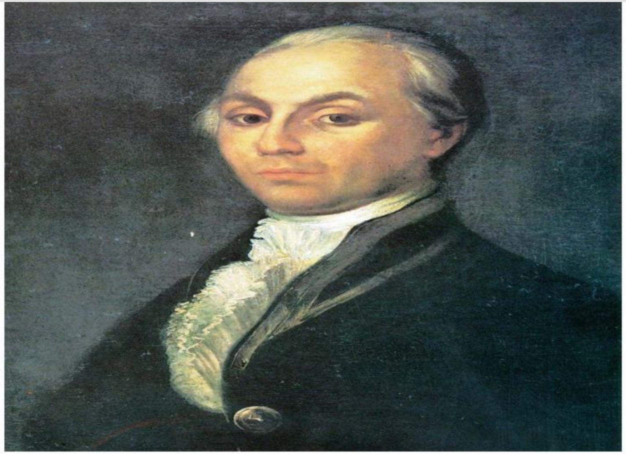

Портрет А.Н. Радищева. Неизвестный художник. XVIII в.

Ресейдег крепостнойлық құқық пен феодалдық құрылысты жою. Таптық қарама – қайшылықты шешу үшн ол үстемдк меншкт ұсақ өндрс пен жеке еңбекке негізделген қоғам құруды ұсынды.

Радищевтң қозғаған негзг экономикалық мәселелер:

Өндргш еңбек – байлықтың қайнар көз;
Жеке өнеркәспт дамыту үшн мемлекеттк протекционизм саясатты жүргзудң қажеттлг;
Инфляцияның 3 нышанын бөлп көрсетт – қағаз ақша құнының күмске қарағанда құлдырауы; шетел валютасына қарағанда ақшаның (рубль) төмендеу; қымбатшылықтың өсу.

Павел Иванович Пестель (1793 – 1826) – декабристер көтерлсне қатысушы, «Оңтүстк қоғамының» («Южное общество») өкл. Басты еңбег – «Русская правда» («Орыс шындығы») , онда автор

декабристер бағдарламасын ұсынған.

Пестельдң экономикалық көзқарастары: саяси экономика мен мемлекеттк заңдар табиғи құқыққа сүйену қажет деп санады; капитализмге қарсылығын блдрд;басты пкрнң бр – құлшылықты жою; байлықтың қайнар көз – жерд игеруде деп санады; меншктег немесе қоғам меншгндег жерлерд пайдаланам деушлерге беру қажет деген кедейлкпен күресу жобасын ұсынды. әскери диктатураның жақтаушысы болды.

Николай Гаврилович Чернышевский (1828 – 1889) – белгл орыс жазушысы.

Н.Г.Чернышевскийд экономика саласындағы басты еңбектер: «О поземельной собственности» («Жер меншг туралы»), «Капитал и труд» («Капитал және еңбек»), «Примечания к «Основам политической экономии Милля»»(«Миллдн саяси экономия негзне» қосымша пкрлер»)

Н.Г.Чернышевскийдң экономика ғылымына көзқарастары:

- *«крестьяндық социолизм»* теориясын жасады

Ресейде крестьяндық қауым социолизмнң басталуы болып табылады

Ол Ресейдң крестьяндық революция нәтижеснде дамудың капиталистк сатысына өтп және крестьяндық қоғам арқылы социолизмге өту және осындай дамудағы негзг кепл дамыған елдердң жәрдем деген ойын ұсынды.

оның ойынша, саяси экономиканың негзг құралы өндруш таптардың материалды әл – ауқатының жақсаруы;

еңбек құнының теориясын мойындады, сондықтан еңбект «өндрстк құндылықтардың жалғыз иес» деп есептед;

капиталды өндрске кретн өндрс қаражаты сияқты және жұмысшылардың тршлк ету қаражаты болатын материалдық құндылықтар деп түснд.

Н.Д. Кондратьев пен А.В. Чаяновтың экономикалық көзқарастары

Николай Дмитриевич Кондратьев (1892-1938) –орыс экономис. Шаруа отбасында дүниеге келд, Петербург университетнң заңгерлк факультетн бтрд. 1917 жылдың қазан айында Уақытша үкметте азық-түлк министрнң орынбасары болды. 1917 жылдың қазан айынан кейн Ауылшаруашылық академиясын бтрд. 1938 жылы жалған айыпталып, атып өлтрлд

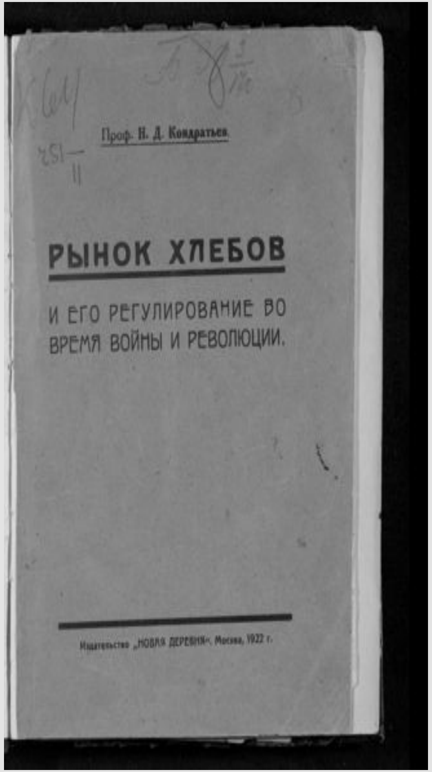

Н.Д. Кондратьев аграрлық сұрақтың шешмн жер әлеуметтендрунде көрді.

Ол ауылда жермен тең отбасылық-еңбект пайдалану болу керек және әрбр еңбекшге жер тегн пайдалануға берлу керек деген қорытындыға келд.
Ғалым жер пайдаланудың үш қабылдауға болатын түрн белглед – жеке, қауымдық және артельдк, брақ түрдң таңдауы орындарда тист жүзеге асырылу керек деп есептед. Кооперация. Н.Д. Кондратьев ауыл шаруашылығындағы кең кооперацияның мүмкндгне сенд. Кооперацияның жағымды жақтары пайдаға екпннң жоқ болуында және еңбек өнмдлг өсунң мүмкншлгнде қорытындылады Ғалым кооперациялау принциптерне еркндлк пен кооперацияның жоғарғы формаларына жүйел ауысуды жатқызды.

Ұзын толқындар теориясы

Кезең 140 жылға шамалас төрт мемлекеттң маңызды экономикалық көрсеткштер Н.Д. Кондратьевт 50 жылға шамалас ұзақтығы бар үлкен кезеңдк циклдардың бар болуы турала ойға әкелд. Әрбр цикл ек фазалардан тұрады- көтеру және басылу. Н.Д. Кондратьев кезеңнң ұзақтығын және циклдардың көрну себептерн өндрс құралдардың революцияшыл жаңартуымен байланыстырды

Кондратьев Николай Дмитриевич (1892-1938)

MyShared

Александр Васильевич Чаянов (1888 – 1939) – р ғалым, экономист –аграршы. Мәскеуде туылған. Мәскеу ауыл шаруашылық институтын бтрд. 1919 жылы ауыл шаруашылық институтын басқарды. Өзнң көзқарастары үшн қуғын-сүргнге ұшырап, 1939 жылы атылды.

А.В.Чаянов аграрлық сұрақтың шешмн жердң әлеуметтендрунде көрд. Оның ойынша әлеуметтендрудң мән- жердң тең бөлунде: *еңбек нормасы бойынша*, яғни шаруа өз отбасы еңбег немесе өз отбасының қажеттлктерн қанағаттандыру үшн жасалған *үлест жердң тұтыну нормасы* бойынша үлест жерн алу қажет.

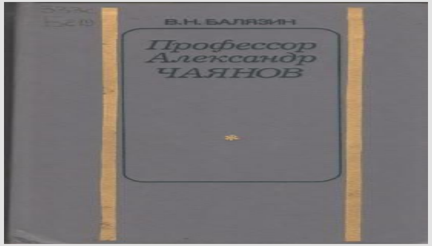

Шаруа қожалығының теориясы. Шаруа қожалығы табыс пен еңбекке ұмтылуының *оңтайлы үйлесміне* беймделеді.

А. В. Чаянов шаруа қожалығының ұзақ және едәур бағалардың төмендеу, және де шығындардың артуы болған жағдайлардағы ерекше өмршеңдгі туралы айтқан.

Кооперация. Ғалым ауылдың дамуын және дағдарыстан шығуды *кооперацияның* құрылуында көрд. Кооперация жүйес оған шаруа қожалығының жеке салаларын басқарған кооперацияның жиынтық одағы ретнде көрнд

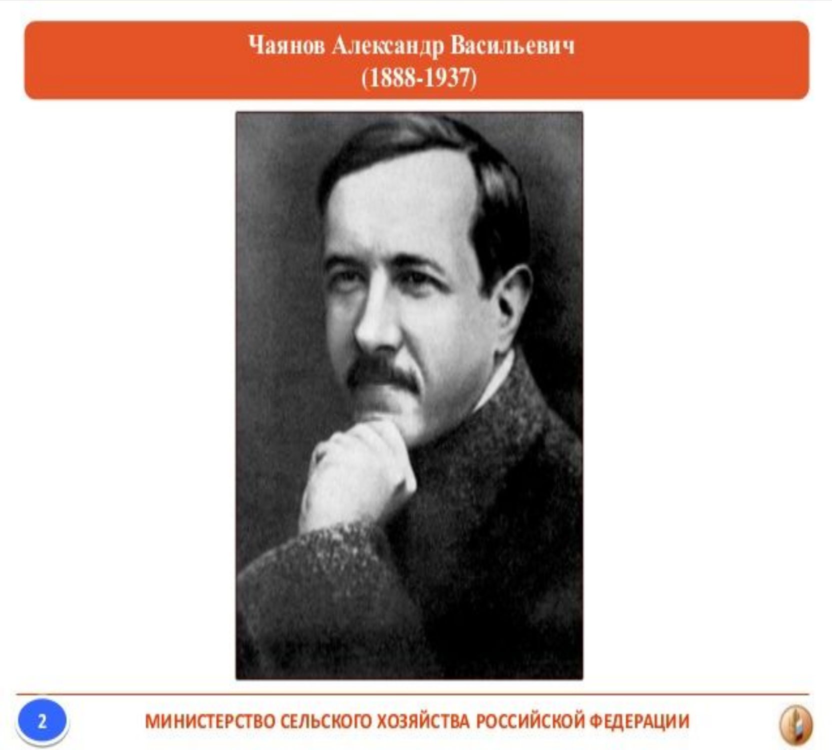

А. В. Чаянов р шаруашылықтың ұсақ шаруашылықтан артықшылығын блді.

Оның есептеунше, Ресей үшн отбасы шаруа қожалығының кооперативтермен үйлесм қолайлы: соңғылар өңдеуд, тасуды және өнм орындауын, сонымен қатар шаруа қожалығының несие берун өз жауапкершлгне алды.